

Bohatí proti chudým

Cirkus WTO opět rozkládá své šapitó, na programu jsou zemědělství a služby.

Desátého března se v Londýně setkají představitelé Evropské unie, Spojených států a klíčových rozvojových zemí k jednání, jehož výsledek by měl ovlivnit podobu světového obchodu na léta dopředu. Nenajdou-li totiž společnou řeč, větší zapojení chudších, na zemědělství závislých rozvojových zemí do světové ekonomiky bude opět odloženo.

Agenda dalšího kola jednání o volném obchodě je přitom rozsáhlá: vedle shody o snížení dotací a cel na klíčové zemědělské komodity zbývá dosáhnout výraznějšího pokroku prakticky ve všech sektorech služeb, omezení celních formalit či zlepšení přístupu na vyspělé trhy pro výrobky z nejhudších zemí.

Citlivé věci

Od přijetí Všeobecné dohody o clech a obchodu GATT v roce 1947 proběhlo celkově osm kol globalizačních obchodních jednání, která vedla k podstatnému snížení cel u většiny průmyslových výrobků, relativně skromnějším úspěchům u zemědělské produkce a minimálnímu pokroku v oblasti služeb. Současné deváté kolo bylo oficiálně zahájeno v listopadu roku 2001 v Kataru a nyní v Londýně má mít další pokračování. Trend v posledních letech přitom vychází vstříc potřebám rozvojových zemí. Že je opravdu o čem jednat, dokládá například zkušenost Bangladéše s rozsáhlou zemědělskou a textilní produkcí, na jejíž vývozy do Spojených států byla v roce 2002 vyměřena cla ve stejné výši (asi 330 mil. USD) jako na dvanáctkrát vyšší vývozy Francie do USA.

Příčin pomalého pokroku je hned několik. Na rozdíl od předchozích jednacích kol jsou totiž nyní předmětem zájmu opravdu podstatné změny v politicky citlivých oblastech, jako jsou zemědělství či obchod se službami, které vedle relativně nekonfliktních sektorů jako cestovní ruch zahrnují i vzdělávání anebo zdravotní péči. V tomto kontextu je také dobré si uvědomit, že politické elity velmi jasně vnímají rostoucí nechuť k pokračující globalizaci v řadách svých voličů. Samotného vyjednávání se také účastní větší počet zájmových skupin než v minulosti, a ačkoli tento fakt pouze odráží rostoucí emancipaci a různorodost v rámci rozvojového světa, vyžaduje nyní dosažení konečné shody daleko větší úsilí a politickou vůli. Příkladem zmíněných seskupení může být skupina G90 složená z 64 převážně chudších rozvojových zemí se společnými zájmy zejména v zemědělství nebo platformy s názvy jako Přátelé ryb usilující o omezení dotací pro rybolov.

Indický architekt

Současný status quo velmi dobře vystihuje situace ve službách. Jednání vysokých představitelů členských zemí Světové obchodní organizace (WTO) v závěru loňského roku v Hongkongu nepřineslo nic podstatného a jeho výsledek byl ve své obecnosti spíše krokem zpět. Vinu lze hledat u všech zúčastněných: zatímco rozvojové země jsou ochotny otevřít své trhy se službami až po odpovídajících ústupcích v zemědělství ze strany vyspělých států (zejména Evropské unie), bohaté země na oplátku nechtějí připustit volnější režim pro pohyb osob poskytujících služby bez kompenzujících výhod pro zahraniční aktivity svých firem. Jinými slovy, představa indického architekta vykonávajícího tříměsíční dočasný dozor na rekonstrukci německého domku bude i nadále spíše raritou a stejně obtížné (vzhledem k nerovným podmínkám) zůstane pro německou společnost spuštění místního zpravodajského kanálu v některé z indických provincií.

Minimální pokrok přitom ostře kontrastuje s očekávanými přínosy, které by dle dostupných odhadů mohly až pětinašobně překročit přínosy plynoucí z prostého uvolnění obchodu zbožím. Služby totiž vytvářejí zázemí i pro ostatní sektory v hospodářství a jejich kvalita může výrazně ovlivňovat náklady ostatních firem, a tím i konkurenceschopnost. Nutno také říci, že velká část těchto přínosů by pravděpodobně připadla na rozvojové země, z nichž některé již dnes zauímají globální pozice ve stavebnictví, námořní dopravě, případně audiovizuálních či zdravotnických službách.

Autor studuje ekonomii na CERGE-EI.

Tomáš Konečný